MALTA

QORTI TAL-APPELLI CIVILI (SUPERJURI) MALTA

ONOR. IMHALLEF
CAMILLERI JOSEPH D.
ONOR. IMHALLEF
FILLETTI JOSEPH A.
ONOR. IMHALLEF
DEPASQUALE FRANCO K.C., B.A., LL.D.

Seduta ta' 22 ta' Ottubru, 2002

Appell Civili Numru. 471/1987/1

Joseph Attard

vs

Carmelo D'Amato

Il-Qorti,

I. **PRELIMINARI**

1. F'din il-kawza l-attur qed jitlob li l-konvenut ikun ikkundannat ihallsu d-danni li jigu likwidati mill-Qorti, dovuti wara incident tat-traffiku li halla lill-attur b'debilita` permanenti. L-attur jallega li l-konvenut huwa unikament responsabli ghal dan l-incident tat-traffiku. Mill-banda l-

ohra, il-konvenut qieghed jichad din il-pretensjoni ta' l-attur.

2. L-ewwel Onorabbli Qorti tat is-sentenza taghha fil-5 ta' Ottubru 1999. Is-sentenza sejra tigi riprodotta verbatim billi, apparti li tikkontjeni it-talbiet precizi ta' l-attur u l-eccezzjonijiet tal-konvenut, fiha hemm ukoll ir-retroxxena kollha relevanti li dik il-Qorti hadet in konsiderazzjoni biex wasslitha biex tiddeciedi il-kawza. Effettivement, b'din is-sentenza l-ewwel Onorabbli Qorti ddecidiet li l-konvenut kien unikament responsabbli ghall-incident tat-traffiku in kwistjoni u illikwidat danni li ikkundannat lill-konvenut ihallashom lill-attur, fl-ammont ta' ghoxrin elf hames mija u sittax liri u tmienja u sebghin centezmu (Lm20,516.78c). Ordnat ukoll lill-konvenut ihallas imghax legali mid-data tas-sentenza fuq dan l-ammont. Is-sentenza taqra hekk:

"Il-Qorti,

B'citazzjoni prezentata fit-18 ta' Gunju 1987 l-attur premetta li:

Fl-24 ta' Gunju, 1985 ghal habta tas-7:56 a.m. filwaqt li l-attur kien qed isuq il-motor cycle tieghu numru ta' registrazzjoni F 7255 il-konvenut li kien qed isuq vettura numru ta' registrazzjoni T-5761, bi traskuragni, negligenza u non osservanza tar-regolamenti tat-traffiku, habat mal-mutur tal-attur u kkagunalu danni mhux biss fl-imsemmi mutur kif ukoll feriti ta' natura gravi u danni ohra konsegwenti u dan kif jigi ppruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza;

Peress illi ta' dan l-investiment kien unikament responsabbli l-konvenut;

Peress illi ghalkemm interpellat il-konvenut baqa' inadempjenti.

L-attur talab lill-Qorti:

1. Tiddikjara lill-konvenut responsabbli ghall-incident imsemmi;

2. Tillikwida d-danni kollha sofferti mill-attur bhala rizultat ta' din il-kollizzjoni anke permezz ta' perit nominandi;

3. Tikkundanna lill-konvenut li jhallas lill-attur dawk id-danni li jigu hekk likwidati minn din il-Qorti bhala rizultat ta' din il-kollizzjoni.

Fin-nota tal-eccezzjonijiet tieghu il-konvenut eccepixxa li:

1. L-ewwel talba ghandha tigi michuda ghax ghall-incident 'de quo' ma kienx jahti l-eccipjent.

2. Isegwi, riferibilment ghat-tieni talba, li m'hemmx danni x'jigu likwidati, fil-konfront ta' l-esponent.

3. Jizdied isegwi li m'hemm ebda somma li l-esponenti ghandu jigi kundannat ihallas lill-attur bhala danni.

4. Salvi eccezzjonijiet ohra permessi mill-ligi.

B'digriet tat-12 ta' Ottubru 1987 din il-Qorti diversament presjeduta nnominat bhala Perit Legali lill-Avukat Dottor Joseph P. Bonnici sabiex jigbor il-provi u jirrelata. Huwa halef ir-relazzjoni tieghu fit-3 ta' Gunju 1994.

Relazzjoni tal-Perit Legali

Il-Perit Legali kkonkluda li l-konvenut kien unikament responsabbli ghall-incident awtomobilistiku in kwistjoni u dan ghaliex huwa naqas li jzomm 'proper look out' ta' dak li kien qed jigri fil-vicinanzi quddiemu u ghalhekk ma rax u konsegwentement tajjar lill-attur liema attur kien qed isuq il-mutur tieghu ghad-dritt. Il-Perit Legali ta importanza lill-fatt li l-istess attur ammetta li lill-mutur ta' l-attur fl-ebda mument ma rah.

Il-Perit Legali llikwida d-danni sofferti mill-attur fl-ammont ta' sittax il elf, mitejn u wiehed u tmenin liri Maltin u

tmienja u sebghin centezmi (Lm16,281.78) u dan in kwantu ghal elf u sitta u sebghin liri Maltin u tmienja u sebghin centezmi (Lm1076.78) bhala *dannum emergens* u in kwantu ghal hmistax il elf, mitejn u hamsa liri Maltin (Lm15,205.00) bhala *lucrum cessans*. Ghar-rigward tal-likwidazzjoni tal-*lucrum cessans* il-Perit Legali addotta l-principju stabbilit f'"Butler vs Heard" deciza mill-Qorti ta' l-Appell fit-22 ta' Dicembru 1967. L-istess Perit Legali adopera r-rapport mediku tal-espert *ex parte* Dottor Charles Griscti fejn gie stabbilit li l-attur kellu dizabilita' permanenti ta' hamsa u ghoxrin fil-mija (25%). Gie utilizzat *multiplier* ta' hamsa u ghoxrin (25) sena u dan in vista tal-fatt li l-attur kellu seba' u ghoxrin (27) sena fil-gurnata tal-incident. Il-Perit Legali naqqas ghoxrin fil-mija (20%) bhala *lump sum payment*.

L-attur kien jaghmel xi xoghol *part time* qabel l-incident u sostna li bhala konsegwenza tal-istess incident ma setghax ikompli dan ix-xoghol *part time* ghaliex dan ix-xoghol kien jinvolvi strapazz. Il-Perit Legali naqas milli jiehu in konsiderazzjoni dan ix-xoghol *part time* ghaliex irritjena li l-fatt li l-attur kien ilu li waqaf jaghmel xoghol *part time* sa tlett snin qabel l-incident kien jirrendi dan ix-xoghol inapplikabbli ghall-finijiet ta' kalkoli ta' *lucrum cessans*.

B'nota prezentata fl-10 ta' Gunju 1994, il-konvenut talab in-nomina ta' periti perizjuri u rrileva wkoll li l-Perit Legali kien strah fuq rapport mediku *ex parte* u li ghalhekk kienet tinhtieg in-nomina ta' Espert Mediku appuntat mill-Qorti.

B'digrieti tal-21 ta' Gunju 1994 u 12 ta' Settembru 1994 gew nominati Dottor Joseph Ciappara u Dottor Ramon Rossignaud bhala Periti Addizzjonali u Mr. Frederick Zammit Maempel bhala Espert Mediku.
Il-kawza giet differita quddiem din il-Qorti kif presjeduta fis-27 ta' Novembru 1996. Ir-rapport tal-Periti Legali Addizzjonali gie mahluf fis-seduta tal-1 ta' Dicembru 1997 filwaqt illi, kif awtorizzat mill-Qorti, il-Perit Mediku Addizzjonali halef ir-rapport tieghu fir-Registru fit-8 ta' Jannar 1998.

<u>Relazzjoni tal-Periti Addizzjonali u ta’ l-Espert Mediku</u>

Il-Periti Addizzjonali qablu mal-konkluzjoni tal-Perit Legali in kwantu ghar-responsabilita’ ta’ l-incident. Huma infatti kienu ta’ l-opinjoni li l-konvenut kien unikament responsabbli ghall-incident awtomobilistiku mertu tal-kawza. Huma sostnew li l-konvenut naqas milli jesplora tajjeb it-triq meta avvicina l-inkrocju u ghalhekk il-*lack of proper lookout* fis-sewqan tal-konvenut kien il-kawza prossima ta’ l-incident awtomobilistiku odjern.

Il-Periti Addizzjonali kkonfermaw l-ammont ikkalkolat mill-ewwel perit bhala *dannum emergens* u cioe’ l-ammont ta’ elf u sitta u sebghin liri Maltin u tmienja u sebghin centezmu (Lm1076.78) izda varjaw l-ammont kalkolat bhala *lucrum cessans*. Huma wkoll addottaw il-*multiplier* ta’ hamsa u ghoxrin (25) sena ghaliex irritenew li kien xieraq ghall-bniedem li kellu sebgha u ghoxrin (27) sena fiz-zmien ta’ l-incident.

Il-Periti Addizzjonali izda fid-dawl ta’ sentenzi recenti ma qablux li l-*multiplicand* kellu jibqa’ tlett elef u wiehed u erbghin liri Maltin (Lm3041) u cioe’ l-ammont li l-attur qala’ fis-sena 1985. Il-Periti Addizzjonali sostnew li l-ewwel perit naqas milli jiehu in konsiderazzjoni il-fatt li fuq firxa ta’ hamsa u ghoxrin (25) sena ser ikun hemm ziediet fil-pagi ziediet fl-gholi tal-hajja u ziediet fl-inflazzjoni in generali u ghalhekk addottaw *multiplicand* ta’ tlett elf u sitt mija liri Maltin (Lm3600. Huma ma qablux li kellu jkun hemm ghoxrin fil-mija (20%) *lump sum deduction* tenut in konsiderazzjoni l-fatt li l-incident sehh fl-1985 u li ghalhekk kienu ghaddew iktar minn tnax-il sena mid-data ta’ l-incident. In konformita’ ma’ gurisprudenza recenti huma nizlu l-*lump sum deduction* minn ghoxrin fil-mija (20%) ghal sitta fil-mija (6%).

Gie addottat il-grad ta’ debilitazzjoni ta’ tmintax fil-mija (18%) stabbilit mill-Espert Mediku mqabbad mill-Qorti u cioe’ Mr. Frederick Zammit Maempel.

A bazi ta’ dawn il-konsiderazzjonijiet il-Periti Addizzjonali hadmu l-*multiplier* bil-mod segwenti:

18% of Lm3,600 x 25 = Lm16,2000. Bi tnaqqis ta' Lm972 bhala 6% *lump sum deduction*, is-somma ta' Lm16,200 tinzel ghal dak li huwa *lucrum cessans* ghal Lm15,228.

L-ammont totali likwidat mill-Periti Addizzjonali kien ta' Lm16,304.78, in kwantu ghall-Lm15,228.00 bhala *lucrum cessans* u in kwantu ghal Lm1076.78 *dannum emergens.*

Il-Qorti ntalbet zmien mill-partijiet biex jaghmlu nota ta' sottomissjonijiet. Effettivament dawna saru bl-invers: dik ta' l-attur fit-30 ta' Jannar 1998 u dik tal-konvenut fid-29 ta' Marzu 1999.

Nota ta' Sottomissjonijiet ta' l-Attur Joseph Attard

L-attur in linea massima qabel mal-konkluzjonijiet tal-Periti Addizzjonali izda ghamel certi osservazzjonijiet dwar il-likwidazzjoni tad-danni minnhom maghmula u ghamel is-segwenti osservazzjonijiet:

1. Id-danni immedjati sofferti fil-mutur ta' l-esponent kienu jammontaw ghal sitta u sebghin liri Maltin u tletin centezmu (Lm76.30) u ghalkemm l-attur xehed dwarhom, dawn ma gewx inkluzi fil-likwidazzjoni tad-danni.

2. L-attur irritjena li l-Qorti kellha tiehu in konsiderazzjoni r-rapport mediku *ex parte* ta' Mr. Charles Griscti ghal dak li jirrigwarda d-dizabilita' permanenti ta' l-attur u dan in vista tal-fatt li kien l-istess Mr. Griscti li sa mill-bidu nett segwa direttament il-kundizzjoni sofferta mill-istess attur.

3. L-attur irrileva wkoll li l-Periti Addizzjonali fil-kalkolazzjoni minnhom maghmula naqsu milli jiehdu in konsiderazzjoni l-introjtu ta' l-attur mix-xoghol li kien jaghmel *part time* u dan minghajr ebda raguni valida u partikolari u f'dan ir-rigward iccita gurisprudenza recenti ossia "Agius vs Borg" (Appell: 22 ta' Novembru 1995) u "Salomo et vs Attard" (Prim Awla - 23 ta' Jannar 1996).

4. Bhala rizultat dirett tad-dizabilita' sofferta mill-attur, huwa tilef opportunitajiet ta' *promotions* fuq ix-xoghol principali tieghu u ghalhekk dan l-element kellu jittiehed in konsiderazzjoni ghall-finijiet ta' kalkolazzjoni ta' *lucrum cessans*.

5. L-attur irritjena wkoll li l-*lump sum deduction* kellha titnehha kompletament u dan in vista tal-passagg ta' tant snin mid-data ta' l-incident u f'dan ir-rigward iccita sentenza ta' din il-Qorti kif preseduta tal-10 ta' Ottubru 1997 fl-ismijiet "Susan Davies vs Anthony Galea".

Nota ta' l-Osservazzjonijiet tal-Konvenut

Il-konvenut ma qabilx mal-konkluzzjonijiet peritali u cioe' li huwa kien unikament responsabbli ghall-incident ghaliex naqas milli jzomm *a proper look out*. Huwa jistaqsi, jekk l-attur ra fit-triq dak li kellu quddiemu, ghaliex ma zammx sew max-xellug? Li kieku ghamel hekk zgur ma kien jigri xejn jghid il-konvenut.

Dwar il-likwidazzjoini tad-danni maghmula mill-Periti Addizzjonali l-konvenut isostni li bhala fatt l-attur immiljora ruhu fil-hajja lavorattiva minn zmien l-incident sal-lum ghaliex mill-posizzjoni ta' *turbo electric plant operator* li huwa kellu meta sehh l-incident huwa llum spicca bhala Works Technical Officer.

Il-konvenut ghalhekk implora l-Qorti tiehu din il-konsiderazzjoni u taghmel distinzjoni bejn min tassew jonqoslu l-qliegh b'konsegwenza ta' l-incident u min effettivament ma jonqoslux il-qliegh.

Konsiderazzjonijiet tal-Qorti

Il-Qorti taqbel mal-konkluzjonijiet ta' l-ewwel perit u tal-Periti Addizzjonali dwar l-attribuzzjoni ta' responsabilita' ghall-incident lill-konvenut. Jirrizulta ampjament mill-provi

li kienet il-*lack of proper look out* da parti tal-konvenut meta wasal fl-inkrocju l-kawza prossima ta' l-incident, specjalment meta wiehed jiehu in konsiderazzjoni l-konfigurazzjoni partikolari tat-toroq fil-lokalita' fejn sehh l-incident. Il-konfigurazzjoni tat-toroq in kwistjoni fil-fatt timponi responsabilita' akbar fuq il-konvenut li jaccerta ruhu mit-traffiku li gej sija mix-xellug tieghu hu u niezel lejn il-Marsa u sija dak gej mid-direzzjoni opposta u cioe' fuq il-lemin tieghu minn fejn kien gej l-attur. Il-konvenut naqas milli josserva t-traffiku gej mid-direzzjoni opposta u fil-fatt *ex admissis* qal li huwa fl-ebda mument qabel l-incident ma ra l-mutur misjuq mill-attur.
Kien ghalhekk dan in-nuqqas ta' attenzjoni da parti tal-konvenut li kkawza l-incident. F'dan ir-rigward japplika dak li qalet il-Qorti Kriminali in re. "Il-Pulizija vs John M. Laferla" (17.06.1961) "L-appellant xehed li hu ma rahx gej. Jekk hu hekk, din hi auto inkolpazzjoni, ghaliex jekk seta' (kif ic-cirkostanzi stradali juri li seta') u kien imissu rah u ma rahx, sinjal li ma kienx qieghed attent kif kellu jkun jekk ried izomm *a proper look out*.

Dwar il-likwidazzjoni tad-danni maghmula mill-Periti Addizzjonali, il-Qorti taqbel ma' l-ammont likwidat bhala *dannum emergens* u cioe' is-somma ta' elf u sitta u sebghin liri Maltin u tmienja u sebghin centezmi (Lm1076.78). In kwantu ghall-ispejjes fil-mutur ta' l-attur u ammontanti ghall-sitta u sebghin liri Maltin u tletin centezmu (Lm76.30) il-Qorti tirrileva li huwa minnu li l-attur xehed dwarhom izda ghalkemm fis-seduta tal-20 ta' Frar 1985 (fol. 138 tal-process) huwa pprometta li ser jipprezenta l-ircevuti relattivi, huwa naqas milli jaghmel dan, u ghalhekk il-
Qorti m'hijiex ser tiehu dawn id-danni in konsiderazzjoni.

Rigward il-grad ta' dizabilita' permanenti, il-Qorti ser tistrieh fuq ir-rapport ta' l-espert mediku imqabbad minnha li jinsab a fol. 106 sa 109 tal-process, ghaliex jidrilha li dan jaghti stampa cara tal-kundizzjoni medika prezenti ta' l-attur u li l-istess Espert Mediku kellu l-opportunita' jezamina l-izviluppi fil-kundizzjoni medika tal-konvenut tul is-snin.

Il-Qorti ghalhekk ser taghmel taghha r-rapport mediku ta' Mr. Frederick Zammit Maempel fejn gie stabbilit li l-attur kien qed isofri minn dizabilita' permanenti ta' tmintax fil-mija (18%) u dana stante n-natura purament medika tieghu. Di piu' ghandu jinghad u dana minkejja l-emendi li saru fil-materja bl-Att XXIV tal-1995 li fejn ikun hemm konflitt fil-prova mressqa permezz ta' rapport ta' espert *ex parte* ma' prova ohra ta' espert imqabbad mill-Qorti, il-Qorti thoss illi, jekk ma jkunx hemm ragunijiet gravi u serji biex iwassluha taghmel mod iehor, hija ghandha tadotta l-prova ta' l-espert taghha.

Il-Qorti ser taddotta l-*multiplier* ta' tletin (30) sena u dan in linea ma' dak stabbilit minnha stess fil-kawza fl-ismijiet "Susan Davies vs Anthony Galea" (Prim Awla 10 ta' Ottubru 1997).

Dwar ix-xoghol *part-time* il-Qorti taqbel ma' dak sottomess mill-Perit Legali originali illi peress illi l-attur kien waqaf milli jkompli jaghmel dan ix-xoghol b'ghazla tieghu ghal aktar minn tlett snin qabel ma gara l-incident dan l-introjtu ma ghandux jitqies ghall-iskop ta' din il-likwidazzjoni.

Il-Qorti sejra wkoll tadotta l-*multiplicand* ta' Lm3600 u dana minkejja illi taqbel ma' dak sottomess mill-attur fin-nota tieghu dwar l-eta' zghira ta' l-istess attur u l-effett li dan l-incident jista' jkollu fuq il-promozzjonijiet tieghu. Irid pero' fl-ewwe lok jigi kkunsidrat illi din is-somma kienet gia' giet mizjuda mill-Periti Addizzjonali mis-somma mehuda mill-Perit originali. Di piu' ma jistax jigi ghal kollox injorat dak li jissottometti l-konvenut fil-paragrafu erbgha (4) tas-sottomissjonijiet tieghu. Dan il-punt ippreokkupa lil din il-Qorti kif presjeduta sew mil-lat legali sew mil-lat ta' ekwita' u gie minnha ezaminat fis-sentenzi "Salamo et vs Attard " (Deciza fit-23 ta' Jannar 1996) u

"Davies et vs Galea" (Deciza fl-10 ta' Ottubru 1997). F'dik is-sentenza l-Qorti qalet:

"*Il-maggior parti tas-sentenzi taghna invece jistriehu biss fuq il-fatt ta' disabbilita' minghajr ma jsir ezami profond*

jekk dik id-dizabbilita’ hijiex verament sejra tikkaguna telf futur.

Din is-sistema ma hijiex l-ahjar wahda pero’ hija l-unika wahda accettabbli sakemm ma jinholoqx makkinarju fejn dawn il-materji ma jinghalqu qatt u allura, bhal fil-kaz ta’ l-alimenti, dritt stabbilit ikun jista’ jigi varjat minn zmien ghal zmien skond ic-cirkostanzi.

Ma hemmx dubju li mil-lat ta’ ekwita pura din is-sistema hija preferibbli. Jekk rizultat dirett ta’ l-incident id-danni rizultanti minkejja li jikkawzaw biss dizabbilita’ marginali f’individwu, b’konsegwenza taghhom jisfa bla xoghol, allura l-kumpens tieghu ghandu jkun ferm akbar minn ta’ dak li b’dizabbilita’ akbar jipprogredixxi b’certu mod fil-hajja li minkejja l-incident ma jsofri ebda telf futur.

Fl-izvilupp prezenti pero’ tal-gurisprudenza taghna huwa forsi necessarju li l-bzonn ta’ certezza u nuqqas ta’ ambigwita’ jimponu teorija li tesigi li kull tip ta’ dizabbilita’ permanenti twassal ghal telf futur fil-proporzjon tal-persentagg taghha.”

In vista tal-fatt li l-incident awtomobilistiku in kwistjoni sehh fl-1985, il-Qorti thoss li m’ghandu jkun hemm l-ebda *lump sum deduction* u dan ukoll in linea ma’ dak stabbilit minnha stess fil-kawza fl-ismijiet “Susan Davies et vs Anthony Galea” (10 ta’ Ottubru 1997) citata aktar ‘il fuq.

Ghar-ragunijiet fuq moghtija id-danni sofferti mill-attur ghandhom jigu likwidati b’dan il-mod:

(a) *dannum emergens*: Lm1076.78.
(b) *lucrum cessans*: Lm3600 x 30 x 18% = Lm19,440.

TOTAL ta’ Lm20,516.78.

Din il-kawza hija ghalhekk deciza billi l-Qorti tilqa' t-talbiet attrici u:-

1. tiddikjara lill-konvenut responsabbli ghall-incident imsemmi u cioe' dak li gara fl-24 ta' Gunju 1985 f'Hal-Luqa;

2. tillikwida d-danni sofferti mill-attur fl-ammont ta' ghoxrin elf lira hames mija u sittax-il lira Maltin u tmienja u sebghin centezimu (Lm20,516.78) kif fuq spjegat;

3. tikkundanna lill-konvenut ihallas lill-attur dawn id-danni hekk likwidati u dana bl-imghax legali millum u bl-ispejjes kollha tal-kawza kif mitluba."

II. **L-APPELL**

3. Il-konvenut hassu aggravat b'din is-sentenza u ghalhekk appella minnha quddiem din il-Qorti. Huwa qieghed jissottometti li l-ewwel Qorti ma messha qatt sabet lill-konvenut responsabbli ta' l-incident u allura ma messha qatt ikkundannat lill-istess konvenut ihallas dak il-quantum ta' danni li illikwidat. Ghalhekk il-konvenut appellant qieghed jitlob lil din il-Qorti joghgobha tirrevoka s-sentenza appellata u b'hekk tichad it-talbiet kollha ta' l-attur bl-ispejjez taz-zewg istanzi kontra l-attur appellat. In oltre, l-appellant, bla pregudizzju u subordinarjatament, talab ukoll li din il-Qorti joghgobha tirriforma is-sentenza appellata, fis-sens li r-responsabilta` ghall-incident tigi ripartita bejn il-kontendenti fi grad ugwali u l-quantum likwidat bhala lucrum cessans jigi drastikament rivedut u ridott biex isir tassew realistiku kif imsfisser fir-rikors ta' l-appell.

4. L-attur appellat, fir-risposta ta' l-appell tieghu, spjega ghaliex is-sentenza appellata kienet, fil-fehma tieghu, gusta. Huwa talab li din il-Qorti joghgobha tichad l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata fl-interezza kollha taghha.

5. Dan l-appell instama' mill-Qorti, kif issa preseduta, fl-udjenza tal-24 ta' Mejju 2002, f'liema data il-kawza thalliet ghas-sentenza ghal-lum.

III. **KONSIDERAZZJONIJIET TAL-QORTI**

6. Il-konvenut qieghed jikkontesta d-decizjoni ta' l-ewwel Onorabbli Qorti li sabitu unikament responsabbli ghall-incident tat-traffiku in kwistjoni. Qieghed jissottometti li huwa m'ghandu l-ebda responsabbilta` ghal dan l-incident, u, fl-aghar ipotesi, dik ir-responsabilta` ghandha, se mai, tigi ripartita bejn il-kontendenti fi gradi ugwali. L-appellant spjega l-aggravju tieghu dwar il-kwistjoni tar-responsabbilta`, b'dan il-mod:

"In succint li gara kien dan:

Fil-24.06.85 xi t-8am l-esponent kien isuq Escort Nru T – 5781 sejjer ghax-xoghol minn Hal Luqa lejn il-Marsa. L-attur appellat kien isuq m/cycle Honda Nru F – 7255 f'direzzjoni opposta.

L-incident gara fejn hemm "Y". L-esponent kien sejjer mid-driegh xellugi tal-"Y" lejn is-sieq wieqfa (ghalkemm mhux dritta xama). L-attur kien sejjer mis-sieq wieqfa lejn id-driegh xellugi izda fi trieqtu kellu borg ramel jestendi sew 'l barra u kien f'dal-kontest li gara l-incident.

Da parti tal-esponenti, il-karregjata proprja tieghu kienet il-linja li wiehed jiehu meta mid-driegh xellugi tal-"Y" jigi ghad-dritt. Da parti tal-attur ma kellux ghalfejn johrog safejn hareg u se mai, jibqa` lura meta jara l-"oncoming traffic" ghax, wara kollox, l-ostaklu kien fi trieqtu. L-esponent sostna u ghadu jsostni dak li xehed u cioe` li "il-habta saret billi l-mutur skiddja ghal fuqi u dahal fuq il-m/guard tal-lemin ta' quddiem". Kulma halliet b/marks il-car tal-esponent kienu 3m."

7. Din il-Qorti tinnota li fuq il-kwistjoni tar-responsabbilta` ghall-incident, kemm l-ewwel perit legali u kemm wkoll il-periti addizzjonali kienu unanimi li jahti unikament ghal dan l-incident kien biss il-konvenut. L-ewwel Onorabbli Qorti ikkondevidiet din il-konkluzjoni ta' l-imsemmija periti u ghamlitha taghha. Din il-Qorti regghet fliet akkuratament il-provi kollha li tressqu fil-process, u zammet quddiem ghajnejha mhux biss l-iskizz ippreparat mill-pulizija li jinvestigaw il-kaz, izda anke is-site plans li jinsabu esebiti a fol. 47 u 48 tal-process u li juru

ezattament il-lokalita` ta' fejn gara l-incident meritu tal-kawza. Din il-Qorti waslet ghall-konkluzzjoni li l-kawza prossima ta' l-incident kien, ezattament, in-nuqqas tal-konvenut li jzomm "a proper look out". Jirrizulta sodisfacentiment ghal din il-Qorti wkoll li l-konvenut naqas li jesplora tajjeb it-triq hekk kif kien sejjer javvicina l-inkrocju in kwistjoni, b'mod li naqas li josserva t-traffiku li kien gej mid-direzzjoni opposta, fuq in-naha tal-lemin tieghu. Minn hemm kien gej l-attur, li kien qieghed izomm man-naha tieghu tat-triq. L-attur, li kien qieghed isuq il-mutur tieghu b'mod regolari, kif diga intqal fuq in-naha tieghu tat-triq, ma kellu ebda responsabbilta` ghall-incident in kwistjoni u konsegwentement il-konvenut huwa responsabbli ghad-danni li sofra l-attur. Dawn id-danni konsegwenzjali jemanaw mid-debilta` permanenti li sofra l-appellat bhala rizultat tal-incident in kwistjoni.

8. L-appellant qieghed iressaq aggravji ukoll fil-konfront tal-likwidazzjoni tad-danni li ghamlet l-ewwel Onorabbli Qorti. Huwa jghid hekk:
"Apparti l-kwistjoni ta' responsabilta`, fir-rigward tal-quantum likwidat bhala lucrum cessans (Lm19,440) jigi osservat dan:

a) investiti bil-5%, Lm19,440 jatu p.a. .... Lm 972.00
b) investiti bit-8%, Lm19,440 jatu p.a. Lm1555.20

- <u>fiz-zewg kazi il-kapital jibqa' bla mittiefes</u>

c) jekk minn naha l-ohra wiehed jiehu 18% (grad ta' dizabilta`) tal-qliegh annwu ta' Lm3600 li l-Qorti hadet bhala medja, dan igib Lm648 u <u>ebda somma kapitali ta' qrib l-Lm20000 f'idejn id-danneggjat</u>.

Il-Gustizzja titlob li wiehed ihares sew lejn iddanneggjat kif ukoll lejn l-obbligat.

Issa hawnhekk hu floku li jissemma wkoll li, ex admissis, id-dannegjat (l-attur appellat) ha promozzjonijiet. Wara kollox, il-kumpens jew likwidazzjoni ta' danni ma ssirx in

vacuo, izda, ghalkemm jigu osservati certi kriterji oggettivi, dejjem hemm fin-nofs l-individwu.

L-Ewwel Onorabbli Qorti stqarret, car u tond, li dak li qed jghid l-esponent dwar il-likwidazzjoni "ma jistax jigi ghal kollox injorat" u li dal-punt "ippreokkupa" lil dik il-Qorti. Issa dik il-Qorti ma kkonfutatx (la "ghal kollox" u anqas in parti) dak li osserva l-esponent fir-rigward. Dik il-Qorti kulma osservat hu li ma sabitx sistema ta' komputazzjoni ghajr dik li sabet f'xi sentenzi minnha stess citati."

9. Din il-Qorti sejra tirriproduci wkoll testwalment ir-risposta tal-attur appellat ghal dawn l-aggravji li ressaq l-appellant:

"Illi dwar l-quantum likwidat mill-Ewwel Onorabbli Qorti bhal lucrum cessans, l-aktar fejn jirrigwardja t-tnehhija tal-lump sum deduction u tal-multiplier ta' tletin sena kif gie deciz u addottat rispettivament minn dik il-Qorti, ghandu jinghad fl-ewwel lok illi l-Ewwel Onorabbli Qorti wasslet ghall-konkluzjonijiet imsemmija in linea ma' dak li jitqies bhala d-'dover' taghha (fin-nuqqa ta' principju ta' stare decisis fis-sistema gurisprudenzjali tal-Qrati taghna), u cioe` in linea ma' dak li diga` huwa pacifiku fil-gurisprudenza recenti tal-Qrati taghna fil-konfront ta' kazijiet pju` o meno analogi, bhal ma huma dawk li gew ikkwotati mill-Ewwel Onorabbli Qorti fis-sentenza appellata taghha. Huwa risaput illi dan huwa minnu hlief f'dawk il-kazijiet fejn il-Qorti hija ta' l-opinjoni illi jezistu ragunijiet ta' natura daqstant gravi illi jiggustifikaw il-varjazzjoni tar-regola: ragunijiet illi f'dan il-kaz ma rrizultax.

Illi inoltre, ma huwiex ghal kollox korrett dak li sostna l-konvenut appellanti f'paragrafu 12 tar-rikors ta' l-Appell tieghu, u cioe` illi l-Ewwel Onorabbli Qorti "stqarret, car u tond" illi l-punt li kien ghamel il-konvenut appellanti fin-nota ta' osservazjonijiet tieghu konsistenti f'distinzjoni bejn min tassew jonqoslu l-qliegh b'konsegwenza ta' incident u min effettivament ma jonqoslux il-qliegh, kien "ippreokupa" lil dik il-Qorti, u dan minhabba l-fatt illi fis-sentenza taghha appellata, l-Ewwel Onorabbli Qorti rikonnoxxiet id-dover taghha f'dawn ic-cirkostanzi, jigifieri li tezamina dak li kien

diga` gie kkonstatat u ribadit mill-Qrati taghna f'kazijiet analogi, u fil-fatt ikkwotat dak li kien gie ddikjarat f'sentenza recenti taghha, u cioe` illi s-sistema li fuqha strahet il-Qorti fis-sentenza appellata: "...hija l-unika wahda accettabbli...[u]...li il-bzonn ta' certezza u nuqqas ta' ambigwita jimponu teorija li tesigi li kull tip ta' dizabilita` permanenti twassa ghal telf futur fil-proporzjon tal-persentagg taghha."

F'dan il-kuntest, l-argomentazzjoni maghmula fil-paragrafu 9 tar-Rikors ta' l-Appell, ma ssib assolutament ebda riskontru la logiku u lanqas gudizzjarju, u jmur kontra l-mod kif il-kwistjoni ta' likwidazzjoni ta' quantum f'kazijiet simili giet introdotta fl-ewwel kazijiet miljari Butler vs. Heard u sussegwentement bi zvilupp gudizzjarju meqjus u gust sas-sentenzi tal-lum."

10. Din il-Qorti fl-ewwel lok tinnota li dawn l-lamenti li l-appellant qed iressaq quddiem din il-Qorti, kienu kollha gew mehudha in konsiderazzjoni mill-Ewwel Onorabbli Qorti meta tat is-sentenza taghha. L-aggravju ta' l-appellant huwa bazikament dan: l-attur baqa' bl-impjieg tieghu, anzi anke ha xi promotion, u ghalhekk, nonostante d-debilita` permanenti li sofra, huwa ma sofra l-ebda telf ta' qliegh. Minn din il-premessa allura, l-appellant johrog il-konkluzjoni li l-attur m'ghandu dritt ghall-ebda kumpens jew hlas ta' danni.

11. Li kieku l-Ewwel Qorti accettat din it-tezi tal-konvenut, kieku kienet tinkorri f'ingustizzja manifesta ma' l-appellat. Il-ligi taghna diga` ma taghti l-ebda kumpens ghad-danni morali f'kazijiet bhal dawn u cioe` ma taghti l-ebda kumpens ghall-ugieh u skumdidajiet li min isofri debilta` permanenti neccessarjament jghaddi minnhom. Lanqas tipprospetta kumpens ghal dak li jirrigwarda n-nuqqas tal-kwalita` ta' hajja li min ikollu debilita` permanenti neccessarjament ikollu jghaddi minnha.

12. Apparti din il-konsiderazzjoni, il-Qorti tapprezza li difficilment wiehed isib xi sistema li taghmel gustizzja perfetta mal-partijiet kollha. Dana billi fil-likwidazzjoni tal-hlas ta' danni minn incidenti bhal dawn, wiehed bil-fors irid

izomm quddiem ghajnejn l-asjem tac-cirkostanzi kollha li jistghu jaffettwaw il-kaz. Dawn ic-cirkostanzi hafna drabi jkunu jinkludu fatturi li jkunu pjuttost ta’ natura imponderabbli. Hekk per ezempju fil-kaz odjern, din il-Qorti ma setghetx ma tikkunsidrax certi ipotesijiet, fosthom dawn:- fl-ipotesi li l-attur ma sofriex id-debilita` permanenti li effettivament sofra, min jaf jekk kienx ikun aktar possibbli ghalih li javanza fil-karriera lavorattiva tieghu billi ibiddel l-impjieg u jsib xoghol iehor aktar lukrattiv? Tistaqsi ukoll: fl-ipotesi li l-attur ma sofriex id-debilita` permanenti li sofra u fl-ipotesi li huwa baqa` impjegat fl-istess impjieg li baqa’ impjegat fih, kien hemm xi haga li zzommu milli jerga’ jaqbad ix-xoghol *part-time* li qabel kien jaghmel bhala *electrician* u *plumber*? Huwa fatt rikonoxxut minn kulhadd li haddiem biezel li jkun irid jghin lilu nnifsu frekwentement jiehu xoghol *part-time* ghaliex huwa tiramite dan ix-xoghol li hafna haddiema jkunu jistghu jghollu l-livell ta’ hajja taghhom. Fil-kaz odjern irrizulta li l-attur kien jahdem bhala *electrician* u plumber fuq bazi part-*time* izda kien waqaf jaghmel dan ix-xoghol xi tlett snin qabel ma gara dan l-incident. L-attur insista li waqaf jaghmel dan ix-xoghol *part-time* minhabba li huwa kien qieghed jipprepara biex jizzewweg u kien qieghed ilesti d-dar fejn kien bi hsiebu jmur joqghod mal-mara futura tieghu. Meta l-Ewwel Qorti ghamlet il-likwidazzjoni tad-danni, hija ma haditx in konsiderazzjoni dan ix-xoghol *part-time* li l-attur kien jaghmel. Ghamlet hekk ghax irrizultalha li l-appellat li kien waqaf jaghmel dan ix-xoghol ghal aktar min tlett snin qabel ma gara l-incident. Din il-Qorti ma tistax ma tesprimix riservi dwar din il-konkluzjoni tal-Ewwel Qorti. Dan ghaliex filwaqt illi l-attur kellu xelta jekk jaghmilx jew le dan ix-xoghol *part-time* qabel l-incident, wara l-incident in kwistjoni li fih sofra d-debilita` permanenti in kwistjoni, huwa ma kien baqghalu l-ebda xelta, ghaliex certament ma setax ragonevolment jintriga b’dan il-kwalita` ta’ xoghol minghajr ma jesponi ruhu ghal aktar hsara lil sahhtu. Ghalhekk, din ic-cirkostanza certament affetwat il-qliegh potenzjali ta’ l-attur liema qliegh potenzjali minn dan is-sors, gie rimoss minhabba l-incident in kwistjoni.

13. Din il-Qorti fliet akkuratament il-metodu li l-Ewwel Qorti uzat biex waslet ghal-likwidazzjoni tad-danni li sofra l-attur, u, apparti il-konsiderazzjoni maghmula fil-paragrafu precidenti, din il-Qorti taqbel sostanzjalment mal-metodu li uzat l-Ewwel Qorti ghal-likwidazzjoni in kwistjoni. Certament din il-Qorti, wara li kkunsidrat ic-cirkostanzi kollha fil-kaz ma sabet l-ebda fattur ta’ sustanza li jista’ jiggustifika li din il-Qorti tiddisturba l-ezercizzju li ghamlet l-Ewwel Onorabbli Qorti biex waslet ghal-likwidazzjoni tad-danni sofferti mill-attur appellat.

14. Ghal dawn il-motivi:
Il-Qorti qeghda tichad l-appell interpost mill-konvenut u tikkonferma, fis-sens premess, is-sentenza ta’ l-Ewwel Onorabbli Qorti, inkluz id-dekorrenza ta’ l-imghax legali mid-data tas-sentenza appellata. L-ispejjez, anke ta’ din l-istanza jibqghu akkarigu tal-konvenut.

Dep. Reg.
df